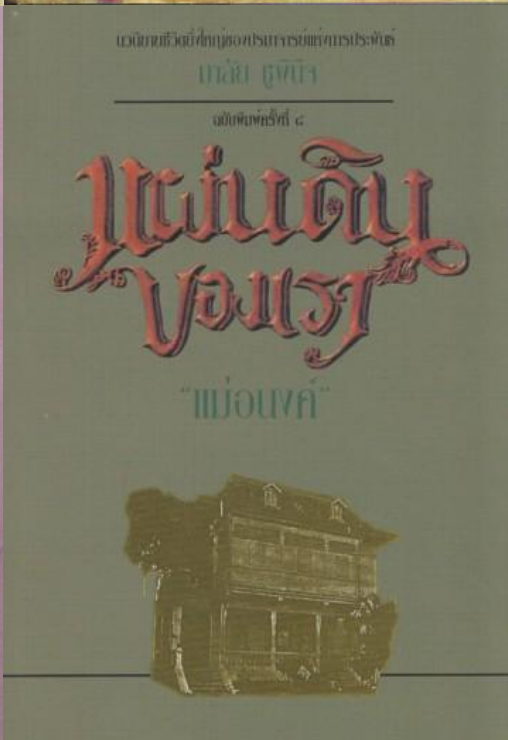

นวนิยายและเรื่องสั้นไทย สมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง ถึงหลังสงครามโลก ทศวรรษ 2470 - 2480

THI3316 นวนิยายและเรื่องสั้น

สัปดาห์ที่ 2

ผศ.ดร.ศรัณย์ภัทร์ บุญฮก

หัวข้อในการบรรยายและอภิปราย

- ภูมิหลังทางการเมืองและประวัติศาสตร์ช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครอง ทศวรรษ 2470
- ลักษณะของนวนิยายและเรื่องสั้นไทยสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง
 - อภิปรายเรื่องสั้น “น้ำใจของนรา”
 - อภิปรายนวนิยายเรื่อง “ข้างหลังภาพ”
- ภูมิหลังทางการเมืองและประวัติศาสตร์ช่วงสงครามโลก ทศวรรษ 2480
- ลักษณะของนวนิยายและเรื่องสั้นไทยสมัยสงครามโลก ทศวรรษ 2480

ภูมิหลังทางการเมืองและ
ประวัติศาสตร์ช่วง
เปลี่ยนแปลงการปกครอง
ทศวรรษ 2470

ลองดูภาพต่อไปนี้ว่า สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงการปกครองอย่างไร

1.1 ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง

- “ชนชั้นกลาง” ซึ่งหมายถึง ผู้ที่ได้รับการศึกษาตามแบบตะวันตก ทั้งจากผู้ที่ได้ไปศึกษาจากต่างประเทศ หรือได้รับศึกษาในระบบโรงเรียนที่วางรากฐานไว้ในรัชกาลก่อนๆ มีบทบาทอย่างมากต่อสังคม
- คนกลุ่มนี้ให้ความสำคัญคือ “ประชาธิปไตย” การมองเรื่อง “ความเท่าเทียมของมนุษย์” ตลอดจนค่านิยมอื่นๆ เช่น “เสรีภาพ” “ความเสมอภาค” ฯลฯ และการให้ความสนใจถึงความเป็นอยู่ของผู้คน โดยเฉพาะชนชั้นล่าง
- “คณะสุภาพบุรุษ” เป็นกลุ่มนักเรียนหนุ่มรุ่นใหม่ที่กำลังขึ้น นำโดยกุหลาบ สายประดิษฐ์ หรือนามปากกา “ศรีบูรพา” ซึ่งมีงานเขียนที่เรียกร้องด้านการเมือง

1.1 ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง

- ความเสื่อมถอยของ
ระบอบเก่า
- ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่ว
โลก พ.ศ. 2742

1.2 การเปลี่ยนแปลงการปกครอง

- คณะราษฎร ยึดอำนาจเปลี่ยนแปลงการปกครองได้สำเร็จ เมื่อวันที่ 24 มิ.ย. 2475
- คณะราษฎรมีพระยาพหลพลพยุหเสนา หัวหน้าฝ่ายทหาร หลวงประดิษฐ์มนูธรรม หัวหน้าฝ่ายพลเรือน
- รัฐกาลที่ 7 ทรงยอมรับคำขอของคณะราษฎร และพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับถาวรเมื่อวันที่ 10 ธ.ค. 2475
- คณะราษฎรมีหลัก 6 ประการ ได้แก่ เอกราช ความปลอดภัย เศรษฐกิจ เสมอภาค เสรีภาพ การศึกษา
- พระยามโนปกรณนิติธาดา เป็นนายกรัฐมนตรีคนแรก

พระยาพหลพลพยุหเสนา
(พจน์ พหลโยธิน)

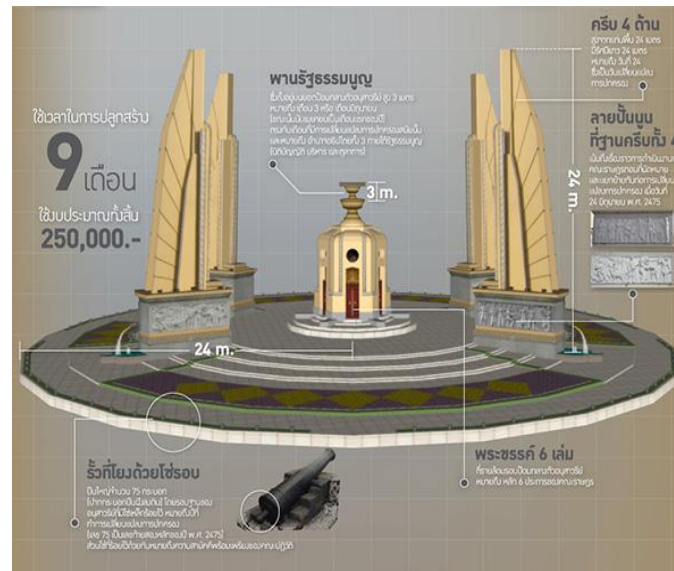
หลวงประดิษฐ์มนูธรรม
(ปรีดี พนมยงค์)

พระยามโนปกรณนิติธาดา
(ก้อน หุตะสิงห์)

1.3 หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง

- 1) คณะราษฎรกลายเป็นกลุ่มชนชั้นนำใหม่ และมีการลดทอนอำนาจของกลุ่มอำนาจเดิม
- 2) การต่อต้านจากอำนาจเก่า
- 3) ความขัดแย้งภายในคณะราษฎรเอง

ข้าพเจ้ามีความตั้งใจที่จะลดอำนาจเดิมของ
ข้าพเจ้าอยู่แต่เดิมในระบอบประชาธิปไตยทั่วไป แต่ข้าพเจ้าไม่
ยอมบอกข้าพเจ้ากับข้าพเจ้าของข้าพเจ้าในระบอบประชาธิปไตย
โดยข้าพเจ้า เพื่อใช้ข้าพเจ้าในระบอบประชาธิปไตยและโดยข้าพเจ้า
เพื่อข้าพเจ้าของข้าพเจ้า

ข้าพเจ้ามีความตั้งใจที่จะลดอำนาจเดิมของ
ข้าพเจ้าอยู่แต่เดิมในระบอบประชาธิปไตยทั่วไป แต่ข้าพเจ้าไม่
ยอมบอกข้าพเจ้ากับข้าพเจ้าของข้าพเจ้าในระบอบประชาธิปไตย
โดยข้าพเจ้า เพื่อใช้ข้าพเจ้าในระบอบประชาธิปไตยและโดยข้าพเจ้า
เพื่อข้าพเจ้าของข้าพเจ้า

1.4 ผลจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

- การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ส่งผลอย่างยิ่งต่อสังคมไทย
- การเปลี่ยนกลุ่มชนชั้นนำที่มีอุดมการณ์และวิถีชีวิตแตกต่างจากเดิม → การกำหนดค่านิยมใหม่ ทั้งทางความคิดและการปฏิบัติ
- กลุ่มชนชั้นสูงในอดีตเสื่อมถอย ขณะที่กลุ่มชนชั้นกลางกลายเป็นกลุ่มคนสำคัญต่อการเมือง เศรษฐกิจและสังคม
- ความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นยังทำให้ประชาชนหลายส่วนได้แสดงการวิพากษ์วิจารณ์และมีส่วนร่วม
- วรรณกรรมไทยในสมัยนี้ก็ได้แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงทางชนชั้น ความคิดและวิถีปฏิบัติไว้เช่นกัน

ลักษณะของนวนิยายและ
เรื่องสั้นไทยสมัย
เปลี่ยนแปลงการปกครอง
ทศวรรษ 2470

นักศึกษาคิดว่า จากบริบททางการเมือง
เช่นนี้ นวนิยายและเรื่องสั้นสมัยนี้น่าจะมี
เนื้อหา แนวคิด อย่างไรบ้าง ?

2.1 ภาพรวมวรรณกรรมไทยก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง

- วรรณกรรมสมัยนี้เติบโตขึ้นในหน้าหนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสารซึ่งเผยแพร่กันภายในกลุ่มชนชั้นกลางเป็นหลัก
➔ วรรณกรรมตอบสนองรสนิยมและอุดมการณ์ของชนชั้นกลางอย่างเห็นได้ชัด
- ช่วงเวลาสำคัญที่เป็นหัวเลี้ยวของวรรณคดีไทย ระยะเวลาระหว่างปี 2470-2475
- สมัยนี้เป็นยุคที่รุ่งเรืองของงานร้อยแก้ว โดยเฉพาะนวนิยายและเรื่องสั้น มีพัฒนาการที่สำคัญ เพราะมีลักษณะที่เป็นนวนิยายไทยที่แตกต่างจากนวนิยายแปลและดัดแปลง
- จุดร่วมของนวนิยายและเรื่องสั้นยุคนี้ คือ การนำเสนอสภาพปัญหาทางการเมืองและสังคมที่กำลังเกิดขึ้นในสมัยนั้นออกมา โดยเฉพาะการนำเสนอถึงความเสื่อมถอยของชนชั้น ความเห็นใจชนชั้นล่าง และการกล่าวถึงปัญหาอันเกิดจากความยากจน ซึ่งนับว่าเป็นเนื้อหาและแนวคิดที่แปลกใหม่จากในอดีต ➔ จากเรขมยุสู่สังคม

2.2 นวนิยายไทยช่วงก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง

นวนิยายเรื่องสำคัญของยุคนี้ที่แสดงให้เห็นว่านวนิยายไทยมีลักษณะเป็นตนเอง คือ

- คัทรูของเจ้าหล่อน (2470) ของ ดอกไม้สด
- ลูกผู้ชาย (2471) ของ ศรีบูรพา
- ละครแห่งชีวิต (2472) ของ ม.จ.อากาศดำเกียรพีพัฒน์
- สงครามชีวิต (2475) ของศรีบูรพา

ม.ล.บุปผา
นิมมานเหมินท์
นามปากกา
“ดอกไม้สด”

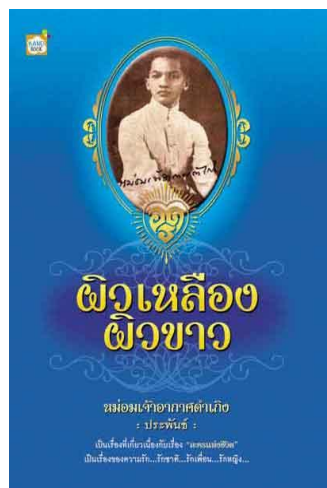
ม.จ.อากาศ
ดำเกียร
พีพัฒน์

กุหลาบ สาย
ประดิษฐ์
นามปากกา
“ศรีบูรพา”

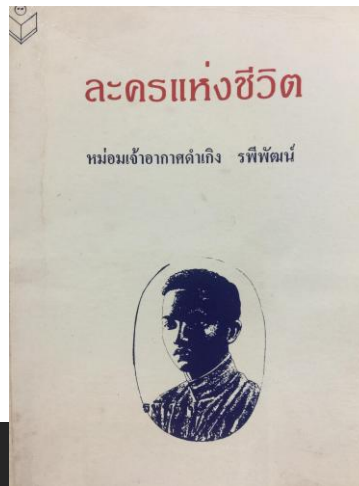
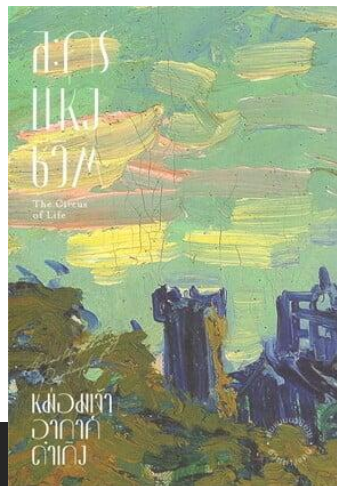
2.2 นวนิยายไทยช่วงก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง

นักเขียนคนสำคัญ →
ม.จ.อากาศดำเกิง รพีพัฒน์

- ม.จ.อากาศดำเกิง รพีพัฒน์ ทรงเป็นพระโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ กับหม่อมม่อน
- ทรงศึกษาโรงเรียนเทพศิรินทร์ จากนั้นได้ไปศึกษายังประเทศอังกฤษ โดยเริ่มแรกศึกษาวิชากฎหมาย แล้วเปลี่ยนมาสนใจกิจการหนังสือพิมพ์ ก่อนได้รับพระราชทานทุนจากรัชกาลที่ 7 แต่ไม่สำเร็จการศึกษา
- พระองค์ทรงกลับมารับราชการอยู่พักหนึ่ง หากแต่ทรงลาออกจากราชการและมาเขียนหนังสือเต็มเวลา
- ม.จ. อากาศดำเกิง รพีพัฒน์ สิ้นชีพิตักษัย พ.ศ. 2475 ขณะมีพระชนม์เพียง 27 ชันษา
- ผลงานสำคัญคือ “ละครแห่งชีวิต” “ผิวนเหลืองผิวนขาว” และ “วิมานทลาย”

2.2 นวนิยายไทยช่วงก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง

- **ละครแห่งชีวิต** ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2472 นับเป็นนวนิยายไทยเรื่องแรกที่มีฉากต่างแดน → ไพรซ์นิยาย
- ละครแห่งชีวิตได้รับการตอบรับจากผู้อ่านอย่างกว้างขวางและได้รับการตีพิมพ์ซ้ำหลายครั้งภายในเวลาไม่นานหลังจากพิมพ์ครั้งแรก
- ละครแห่งชีวิต กลายเป็นประเด็นให้เกิด “การวิจารณ์วรรณกรรม”
- จุดเด่นของละครแห่งชีวิต คือ
 - งานเขียนคล้ายอัตชีวประวัติของผู้ประพันธ์ซึ่งตัวละครในเรื่องบางคนมีตัวตนอยู่จริง
 - การวิพากษ์วิจารณ์สังคมของชนชั้นสูงอย่างตรงไปตรงมา

2.2 นวนิยายไทยช่วงก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง

นักเขียนคนสำคัญ → ดอกไม้สด

- ดอกไม้สด เป็นนามปากกาของม.ล.บุปผา นิมมานเหมินท์
- ผลงานของดอกไม้สดสะท้อนสังคมทั้งก่อนและหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง
- จุดเด่นของนวนิยายของดอกไม้สด คือ
 - ๑ นวนิยายแนวครอบครัว เน้นความรักและการแต่งงานของตัวละครชนชั้นสูง
 - ๑ การนำเสนอตัวละครหญิงยุคใหม่ที่มีการศึกษา เฉลียวฉลาด
 - ๑ การเสนอแนวคิดด้วยคำสอนทางพุทธศาสนา

2.2 นวนิยายไทยช่วงก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง

รายชื่อผลงานของ ดอกไม้สด

- ศัตรูของเจ้าหล่อน (2472)
- นิจ (2472)
- นันทวัน (2472)
- ความผิดครั้งแรก (2473)
- กรรมเก่า (2475)
- สามชาย (2476)
- หนึ่งในร้อย (2477)
- อุบัติเหตุ (2477)
- ชัยชนะของหลวงนฤบาล (2478)
- ผู้ดี (2480)
- นี้น้ำทะเลโลก (2483)
- วรรณกรรมชิ้นสุดท้าย (2492)

2.2 นวนิยายไทยช่วงก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง

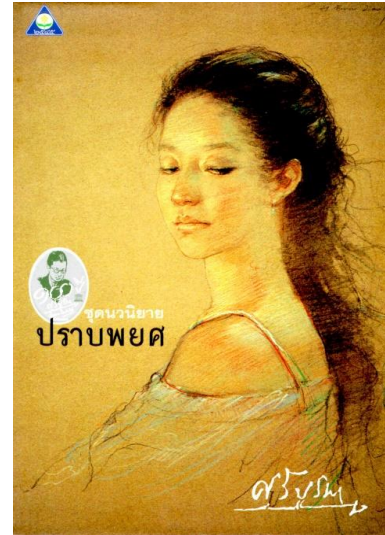
นักเขียนคนสำคัญ → ศรีบูรพา

- ❑ ศรีบูรพา เป็นนามปากกาของ กุหลาบ สายประดิษฐ์ นักเขียนและนักหนังสือพิมพ์ที่มีบทบาทสำคัญ ทั้งในวงการหนังสือและการเมืองไทย
- ❑ ศรีบูรพาได้ร่วมกับเพื่อนนักเขียนออกวารสาร “สุภาพบุรุษ” พ.ศ. 2472 ซึ่งเป็นแหล่งรวมเรื่องสั้นและนักเขียนที่มีชื่อเสียงชื่อดังในเวลาต่อมา
- ❑ ได้ออกหนังสือพิมพ์ “ประชาชาติ” วิจารณ์การเมืองจนทำให้หนังสือพิมพ์นี้ถูกปิดหลายครั้ง

2.2 นวนิยายไทยช่วงก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง

- ผลงานวรรณกรรมของศรีบูรพาเริ่มต้นจากนวนิยายรัก อย่างเรื่อง **ปราบพยศ**
- นวนิยายของศรีบูรพาได้พัฒนาไปสู่แนวทางการนำเสนอปัญหาทางสังคมมากยิ่งขึ้นในช่วงก่อนปี 2475 ดังที่เรื่อง **ลูกผู้ชาย**
- ในปี 2475 นวนิยายเรื่อง **สงครามชีวิต** ตีพิมพ์ เนื้อหานำเสนอให้เห็นอกเห็นใจชนชั้นล่าง และแสดงพลังอำนาจของเงินตรา

2.3 นวนิยายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง

- นวนิยายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองนับว่ามีพัฒนาสืบเนื่องจากยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยนักเขียนที่สำคัญ คือ **ดอกไม้และศรีบูรพา**
- เนื้อหาและแนวคิดในนวนิยายมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม โดยเฉพาะ **การกล่าวถึงสังคมในช่วงรอยต่อระหว่างสังคมแบบเก่ากับแบบใหม่**
 - ๑ การกล่าวถึงการแต่งงาน และการมีครอบครัว
 - ๑ การกล่าวถึงชนชั้นเก่าและใหม่
 - ๑ การแสดงถึงความเห็นใจคนชั้นล่าง
 - ๑ การแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมทุนนิยม

2.3 นวนิยายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง

- นวนิยายเรื่องสำคัญหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง
 - สงครามชีวิต (2475) ศรีบูรพา
 - หญิงคนชั่ว (2480) ก.สุรางคนางค์
 - ข้างหลังภาพ (2480) ศรีบูรพา
 - นวนิยายของดอกไม้สด เช่น ผู้ดี (2480)
- ฯลฯ

2.3 นวนิยายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง

ดอกไม้สดกับนวนิยายไทยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง

- ต้นเค้าของการสร้างนวนิยายเป็นชุดต่อกัน
- เนื้อหาแสดงถึงผู้หญิงมีสิทธิ์เลือกการใช้ชีวิตคู่ด้วยตนเอง และการหย่าร้างเป็นสิ่งที่ผู้หญิงสามารถทำได้
- แนวคิดยังคงเน้นการใช้คำสอนทางพุทธศาสนา来解决ปัญหาการดำเนินชีวิต

ความผิดครั้งแรก (2473)

ชัยชนะของหลวงนพบาล (2478)

2.3 นวนิยายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง

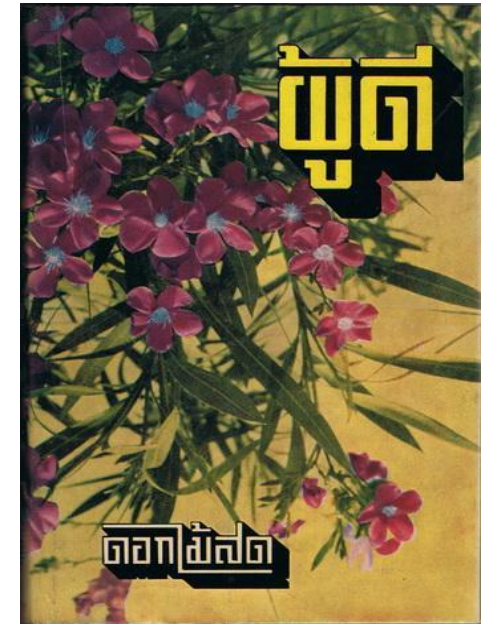
ดอกไม้สดกับนวนิยายไทยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง

□ สามชาย (2476)

- ❑ การสร้างตัวละครคู่เปรียบเทียบเป็นผู้ชายสามคนซึ่งเป็นลูกพี่ลูกน้องกัน แต่มีพื้นเพและนิสัยต่างกัน
- ❑ นวนิยายเรื่องนี้ชี้ให้เห็นความสำคัญของการสร้างตัว และการให้ความหมายใหม่ของคำว่า ผู้ดี มิได้อยู่ที่ชาติกำเนิด

□ ผู้ดี (2480)

- ❑ การให้ความหมายของผู้ดีว่า คือผู้ยอมรับการเปลี่ยนแปลง และดำรงตนท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง มิได้ยึดติดกับฐานะและชาติตระกูลที่สูงส่งอีกต่อไป

2.3 นวนิยายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง

ดอกไม้สดกับนวนิยายไทยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง

- วรรณกรรมของดอกไม้สดสัมพันธ์กับบริบทหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองหลายด้าน
- “การเปลี่ยนแปลงทางชนชั้น” → ชนชั้นนำในระบบเก่าต้องปรับตัวเข้ากับโลกใหม่ และแสดงถึงค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับการกระทำ การศึกษาของปัจเจกบุคคลมากกว่าชาติกำเนิด และเชิดชูการสร้างตัว
- “แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว” → การให้สิทธิเสรีภาพกับสตรีในการเลือกคู่ครอง การสร้างครอบครัวและการรักษาครอบครัว

2.4 เรื่องสั้นก่อนและหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง

เรื่องสั้นได้รับพัฒนาเป็นเรื่องราวของคนไทยที่มี
องค์ประกอบครบถ้วน

นักเขียนเรื่องสั้นที่สำคัญในยุคนี้ คือ **ส่ง เทภาสิต**

เรื่องสั้นที่สำคัญ เช่น

- น้ำใจของนรา
- ความงามไม่มี

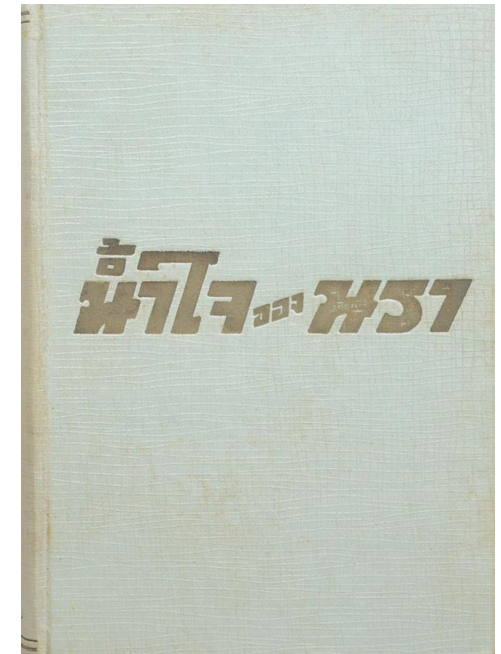
2.4 เรื่องสั้นก่อนและหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง

- เรื่องสั้นหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมานับว่า “ไปไกล” อย่างมาก
- การสร้างเรื่องสั้นได้นำการวางโครงเรื่องและกลวิธีแบบใหม่ๆ ตามทฤษฎีตะวันตกเข้ามา
- การจบเรื่องมักจบแบบเคาเดาได้ยากและมีภาษาเฉพาะตัวของนักเขียนแต่ละคนมากยิ่งขึ้น
- นักเขียนสำคัญ เช่น มาลัย ชูพินิจ (เรียบเรียง) ฯลฯ

2.5 อ่านและอภิปรายเรื่อง “น้ำใจของนรา”

น้ำใจของนรา ของส่ง เทภาสิต ตีพิมพ์ครั้งแรกปี 2470

1. เมื่ออ่านเรื่องสั้นเรื่องนี้จบลง ผู้เรียนคิดว่านรามีลักษณะที่แตกต่างไปจากตัวละครเอกหญิงในวรรณคดีไทยในอดีตอย่างไร
2. ปมปัญหาของเรื่องนี้คืออะไร และการจบเรื่องด้วยการตัดสินใจของนราสามารถตีความได้อย่างไร
3. “น้ำใจของนรา” มีรูปแบบการเขียน กลวิธีการนำเสนอ และแนวคิดที่แตกต่างไปจากเรื่องสั้นยุคเริ่มแรกอย่างไร
4. เรื่องสั้นเรื่องนี้สามารถแสดงความสัมพันธ์กับสังคมไทยในบริบทเวลาดังกล่าวได้อย่างไร

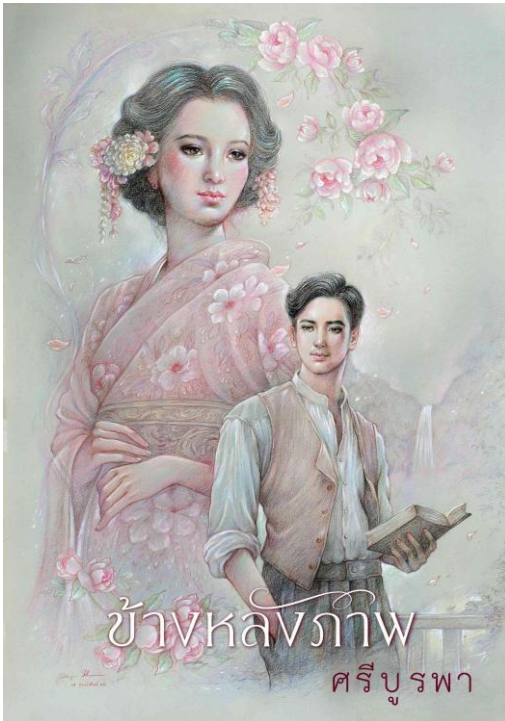
2.5 อ่านและอภิปรายเรื่อง “ข้างหลังภาพ”

ข้างหลังภาพ (2480) โดยศรีบูรพา

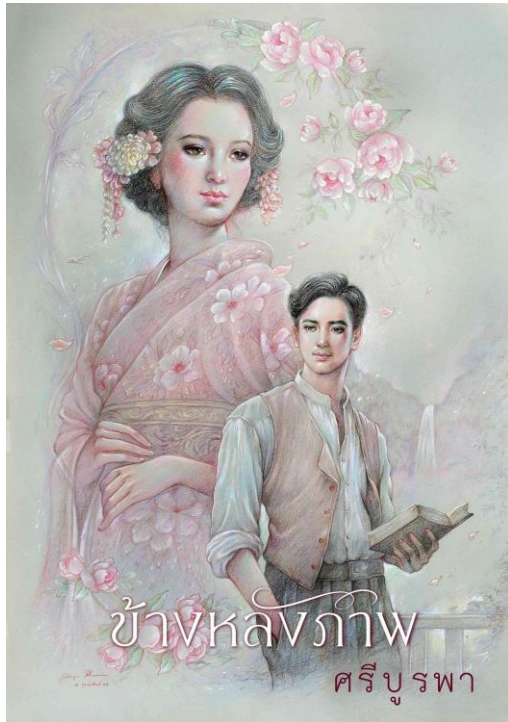
- ข้างหลังภาพ เป็นนวนิยายของศรีบูรพาที่แต่งขึ้นหลังจากเขาได้เดินทางไปศึกษาดูงานหนังสือพิมพ์ที่ประเทศญี่ปุ่น
- นวนิยายเรื่องนี้ประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง ดังที่เห็นได้จากจำนวนครั้งที่พิมพ์ ตลอดจนการนำเรื่องมาผลิตซ้ำในสื่อต่างๆ อยู่อย่างต่อเนื่อง
- คำพูดอมตะเป็นที่ตราตรึงใจของผู้คน คือ “ฉันตายโดยปราศจากคนที่ฉันรัก แต่ฉันก็อึดใจว่าฉันมีคนที่ฉันรัก”

2.5 อ่านและอภิปรายเรื่อง “ข้างหลังภาพ”

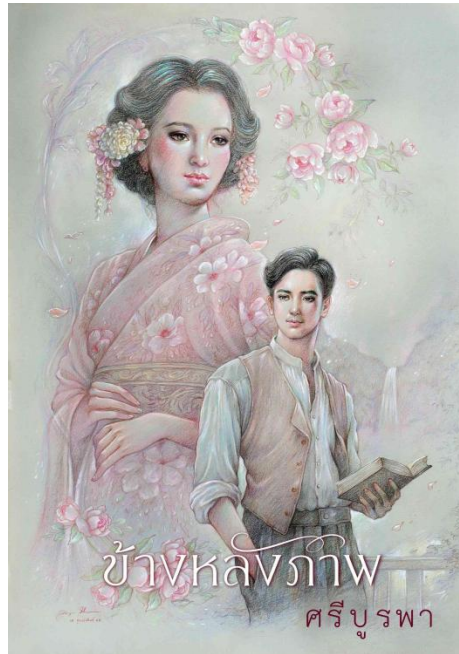
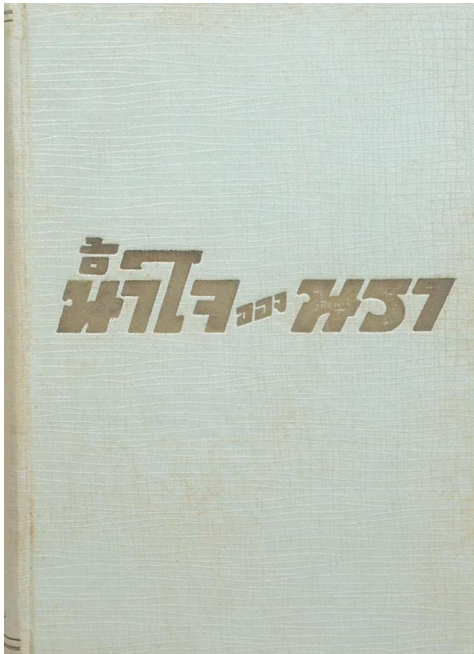
- ข้างหลังภาพ นับเป็นนวนิยายที่ได้รับความนิยมอย่างมากในวงวิชาการและวงการวิจารณ์
 - บรรจง บรรเจอดศิลป์ → การตายของโลกเก่า และการเติบโตของโลกใหม่
 - ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ → ความอุปทานความแตกต่างระหว่างวัย
 - ตรีศิลป์ บุญขจร → กรอบจารีตอันเคร่งครัด
 - ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช → การสื่อความหมายที่ไม่ตรงกัน
 - อิงอร สุพันธุ์วณิช → แท้จริงแล้ว ม.ร.ว.กীরติเลือกได้และเป็นผู้กำหนดเรื่องราว
- จุดรวม คือ นักวิชาการและนักวิจารณ์เหล่านี้มองเห็นความแตกต่างระหว่างตัวละครทั้งสอง ประเด็นเรื่องชนชั้นและการสวนทางกันระหว่างความรัก

2.5 อ่านและอภิปรายเรื่อง “ข้างหลังภาพ”

- ร่วมสะท้อนคิดจากการอ่านนวนิยายเรื่องนี้
 - เนื้อหา
 - ภาษา
 - กลวิธีการแต่ง
 - ตัวละคร
 - ฉาก
 - ความสัมพันธ์กับบริบททางสังคม

2.5 อ่านและอภิปรายเรื่อง “น้ำใจของนรา” กับ “ข้างหลังภาพ”

- หากนำเรื่องสั้นและนวนิยาย 2 เรื่องนี้มาเปรียบเทียบกัน นักศึกษาคิดว่า
- 1) สองเรื่องนี้มีจุดร่วมและจุดต่างกันอย่างไร
- 2) เชื่อมโยงกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงการปกครองอย่างไร

3. ภูมิหลังทางการเมือง
และประวัติศาสตร์ช่วง
สงครามโลกและหลัง
สงครามโลก ทศวรรษ
2480

จากภาพน่าจะสัมพันธ์กับบริบท
สมัยสงครามโลกอย่างไรบ้าง?

3.1 ภูมิหลังทางการเมืองและสังคมสมัยสงครามโลก

1)รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามและการสร้างชาติไทย

- จอมพล ป.พิบูลสงครามขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 3 ของไทย ดำรงตำแหน่งครั้งแรก ระหว่างพ.ศ. 2481-2487
- รัฐบาลชุดนี้เป็นกลุ่มคณะราษฎรฝ่ายทหารหนุ่ม หากแต่สมัยนี้ ก็เป็นช่วงเวลาที่เกิดความแตกแยกในคณะราษฎรอย่างชัดเจน เช่นกัน → ลัทธิทหารนิยม
- นโยบายสำคัญ คือ “รัฐนิยม” → แนวคิดชาตินิยมแบบเน้น เชื้อชาติ (race) และ “การสร้างวัฒนธรรมไทย”

3.1 ภูมิหลังทางการเมืองและสังคมสมัยสงครามโลก

1) รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามและการสร้างชาติไทย

- การสร้างวัฒนธรรมไทยของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ปรากฏแทบทุกด้าน
- แนวคิด “วัฒนธรรมไทย” = ความเจริญของ “คนไทย” เช่น
 - การเปลี่ยนชื่อประเทศ
 - การกำหนดเพลงชาติไทย
 - การเปลี่ยนวันชาติไทย
 - การกำหนดวันปีใหม่แบบสากล
 - การสวมหมวก → “มาลानาไทย”
 - การทักทายสวัสดี
 - การเปลี่ยนอักษรวิธีไทย
 - การประกาศห้ามกินหมาก
 - การประดิษฐ์ทำร่างมาตรฐาน

3.1 ภูมิหลังทางการเมืองและสังคมสมัยสงครามโลก

2) สงครามโลกครั้งที่ 2 กับการสร้างชาติไทยภายใต้รัฐบาลทหาร

- ในช่วงที่รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงครามเป็นรัฐบาล โลกตะวันตกได้เกิดสงครามโลกขึ้นระหว่างฝ่ายสัมพันธมิตรและฝ่ายอักษะ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1939 (พ.ศ. 2482)
- สงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ขยายตัวไปทั่วโลก ฝ่ายเอเชีย ญี่ปุ่นได้เข้าร่วมกับฝ่ายอักษะ และมีแนวคิด การสร้างวงศ์ไพบูลย์แห่งเอเชีย → สงครามมหาเอเชียบูรพา
- ประเทศไทยยังไม่ได้ประกาศเข้าร่วมสงครามกับฝ่ายใด กระทั่งในวันที่ 8 ธันวาคม 2484 ญี่ปุ่นได้ยกพลขึ้นบกทางภาคใต้ของไทย เป็นเหตุให้รัฐบาลไทยประกาศเข้าร่วมกับญี่ปุ่น → เข้าร่วมกับฝ่ายอักษะ
- ไทยได้รับผลกระทบจากสงครามโลกครั้งนี้หลายด้าน เช่น
 - กรุงเทพฯ โดน “ภัยทางอากาศ” อย่างหนัก
 - การอพยพย้ายถิ่นของประชาชนไปอยู่ตามชนบท
 - การล้มตายของประชาชน → นำมาสู่นโยบายแม่ลูกดก

3.1 ภูมิหลังทางการเมืองและสังคมสมัยสงครามโลก

2) สงครามโลกครั้งที่ 2 กับการสร้างชาติไทยภายใต้รัฐบาลทหาร

- ด้วยบริบทของสงครามโลกนี้เองทำให้รัฐบาลมีนโยบายการสร้างชาติอย่างเข้มข้น มีคำขวัญ “เชื่อผู้นำ ชาติพ้นภัย”
- รัฐบาลได้จัดตั้งกรมโฆษณาการ (กรมประชาสัมพันธ์) เพื่อเผยแพร่แนวคิดต่างๆ เพื่อปลุกใจให้คนรักชาติและแสดงความยิ่งใหญ่ของชาติ
- ผู้มีบทบาทสำคัญ คือ หลวงวิจิตรวาทการ และท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม
- เกิดสงครามอินโดจีน ระหว่างไทยกับฝรั่งเศส เรื่องดินแดนที่ฝรั่งเศสยึดครองไปช่วงอาณานิคม → ไทยได้รับดินแดนกัมพูชาและลาวคืนมา

3.1 ภูมิหลังทางการเมืองและสังคมสมัยสงครามโลก

3) ช่วงท้ายสงครามกับการเปลี่ยนชั่วคราว

- ช่วงท้ายสงคราม ฝ่ายอักษะเป็นฝ่ายเสียเปรียบและมีท่าจะแพ้สงคราม รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ก็เริ่มประสบปัญหา
- จอมพล ป.พิบูลสงครามลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีก่อนสงครามยุติ
- ภายหลังการสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 และการลงจากอำนาจของจอมพล ป. ทำให้มีคณะรัฐบาลพลเรือนสายเสรีไทยขึ้นมาบริหารประเทศ ช่วงระหว่างปี 2488 – 2490 ได้แก่ *นายควง อภัยวงศ์ นายทวี บุณยเกตุ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช นายปรีดี พนมยงค์ พลตรีถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์*
- ภารกิจสำคัญ คือ การเจรจาให้ไทยพ้นจากฝ่ายแพ้สงคราม จนประสบความสำเร็จ
- หากการสวรรคตของรัชกาลที่ 8 เมื่อเดือนมิถุนายน 2489 นำมาสู่ความวุ่นวายแก่ฝ่ายรัฐบาลพลเรือน จนเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2490 เกิดการรัฐประหาร

4. ลักษณะของนวนิยาย
และเรื่องสั้นไทยช่วง
สงครามโลกและหลัง
สงครามโลก ทศวรรษ
2480

นักศึกษาคิดว่า จากบริบททางการเมือง
เช่นนี้ นวนิยายและเรื่องสั้นสมัยนี้น่าจะมี
เนื้อหา แนวคิด อย่างไรบ้าง ?

4.1 ภาพรวมยุคสงครามโลกกับวรรณกรรมไทย

- รัฐบาลกำหนดแนวทางการสร้างงานวรรณกรรม โดยจัดตั้ง “สมาคมวรรณคดี” รวบรวมนักปราชญ์เพื่อสร้างสรรค์งานตามนโยบายของรัฐ
- รัฐได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาและลักษณะเนื้อหาและการเปลี่ยนแปลงการสะกดคำตามนโยบายรัฐนิยม
- รัฐบาลได้กวาดล้างและจับกุมนักเขียนที่เห็นต่างจากรัฐบาล
- ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับวงวรรณกรรมไทย
 - เกิดวรรณกรรมที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ โดยเฉพาะวรรณกรรมแนวปลุกใจ
 - ขณะที่นักเขียนหลายคนหยุดเขียน เนื่องจากไม่พอใจและไม่สามารถเขียนตามข้อบังคับได้
 - นักเขียนหนุ่มสาวจำนวนหนึ่งหันไปเขียน “สำนวนสะวิง” คือ การใช้ภาพพจน์และภาษาเฉพาะตัว ไม่เป็นไปตามแบบแผน ใช้จากต่างประเทศ

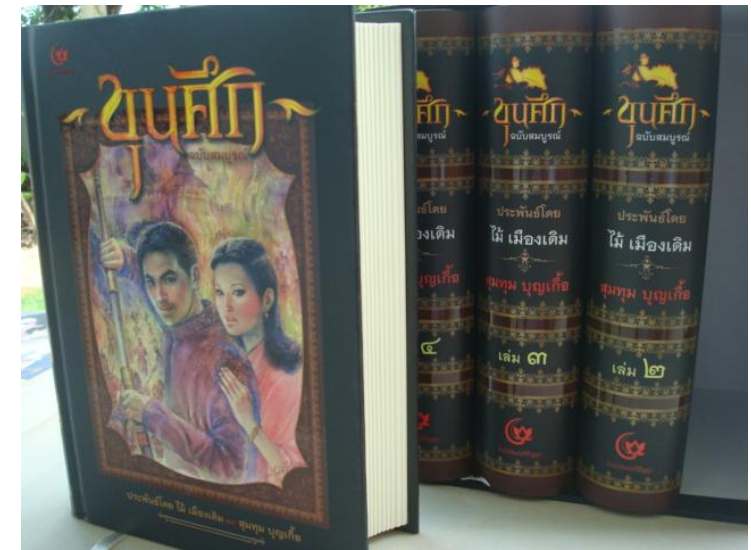
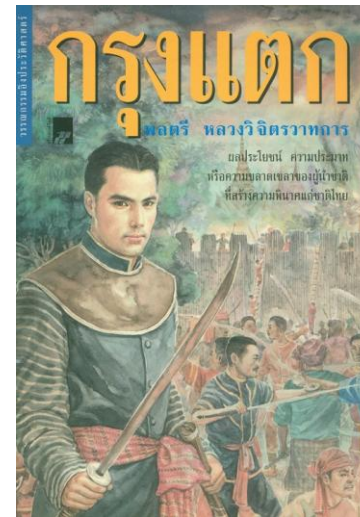
4.1 ภาพรวมยุคสงครามโลกกับวรรณกรรมไทย

- บริบทสงครามโลกและหลังสงครามโลกทำให้ไทยตกอยู่ในภาวะข้าวยากหมากแพง โจรผู้ร้ายชุกชุม ศิลธรรมเสื่อมถอย
- สงครามยังกระทบจิตใจของมนุษย์อย่างยิ่งซึ่งมีผลต่อการกำหนดเนื้อหาในวรรณกรรมยุคนี้
- ภาวะบีบคั้นทางสังคมทำให้มนุษย์ ตั้งคำถามกับความดีงาม และทำให้นักเขียนหันเข้ามาหาจิตใจของมนุษย์ในมิติต่างๆ มากยิ่งขึ้น
- วรรณกรรมยุคนี้จึงมีการนำเสนอเรื่องราวการปะทะระหว่างกรอบศีลธรรมและอารมณ์ของมนุษย์อย่างหลากหลาย

4.2 นวนิยายสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2

นวนิยายยุคสงครามโลก สัมพันธ์กับนโยบาย
ของรัฐบาลเรื่องการสร้างชาติ

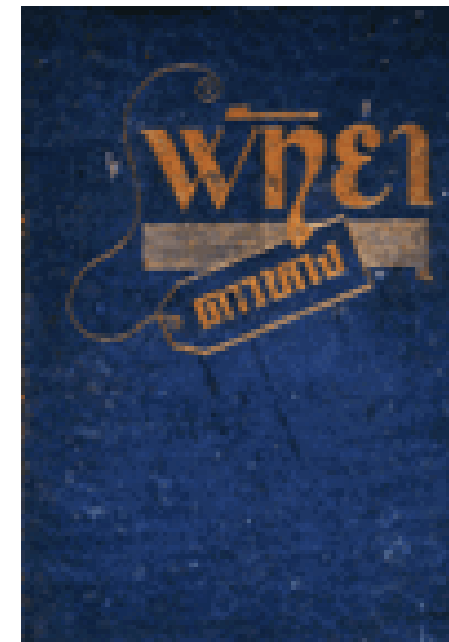
- นวนิยายของหลวงวิจิตรวาทการ เน้นการสร้างชาติไทย ปลุกใจให้รักชาติ
- นวนิยายของไม้เมืองเดิม ที่สำคัญเรื่อง “ขุนศึก” นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ สร้างสำนึกรักชาติตามนโยบายรัฐบาล

4.2 นวนิยายสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2

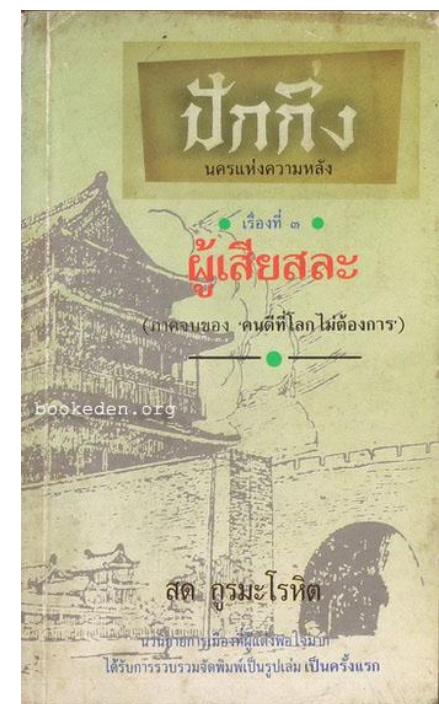
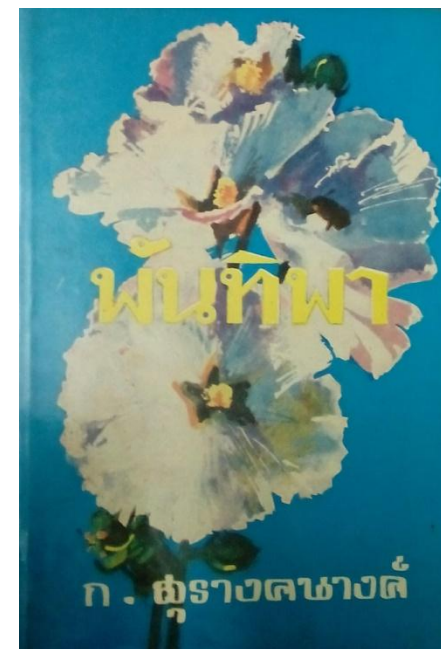
นักเขียนอีกส่วนหนึ่งพยายามแสดงการต่อต้านนโยบายรัฐบาล หรือหลีกเลี่ยงการทำตามกฎหมายเกณฑ์ของรัฐบาลในการแต่งวรรณกรรม เกิดวรรณกรรมที่น่าเสนอแนวคิด/เสียดสีทางการเมือง

- เมืองนิมิต / ความฝันของนักอุดมคติ (2484) ของม.ร.ว. นิมิตรมงคล นวรัตน์
- พัทยา (2494) ของดาวหาง

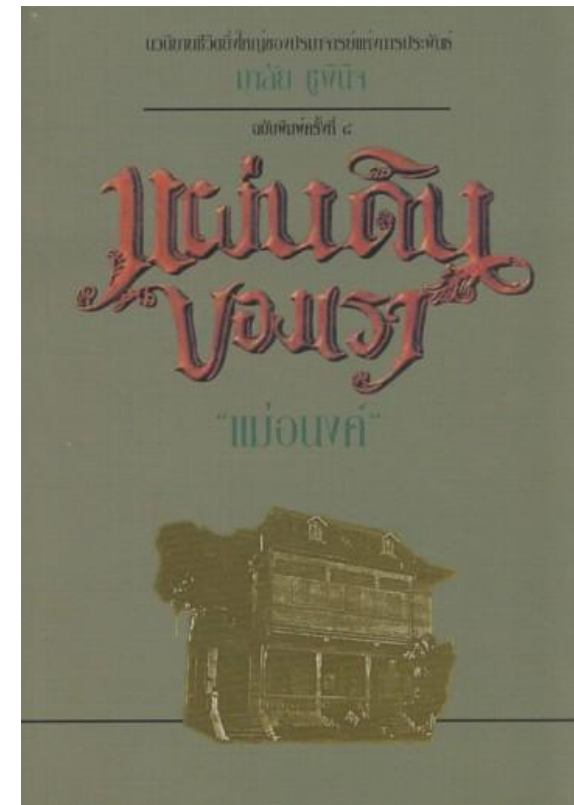
4.2 นวนิยายสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2

- ภาวะสงครามทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นไปชนบท
→ การใช้ฉากชนบทในนวนิยายจำนวนมาก →
พันทิพา-เทพราช ของก.สุรางคนางค์
- การเกิดนวนิยายที่ใช้ภาษาเฉพาะตัว ใช้ภาษา
ต่างประเทศ และมีทัศนะในการมองโลกด้วยความ
เศร้าและหดหู่
 - นวนิยายของสด กุระมะโรहित เช่น ปักกิ่งนครแห่ง
ความหลัง คนดีที่โลกไม่ต้องการ
 - ชัยชนะของคนแพ้ (เสนีย์ เสาวพงศ์)
 - นักบุญ-คนบาป (อิสรา อม้นตกุล)

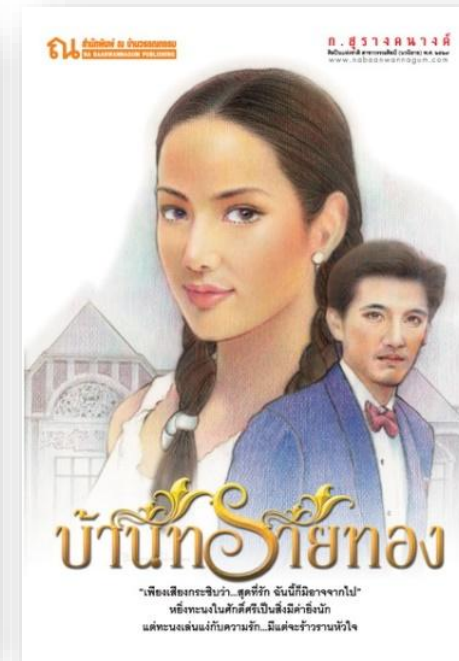
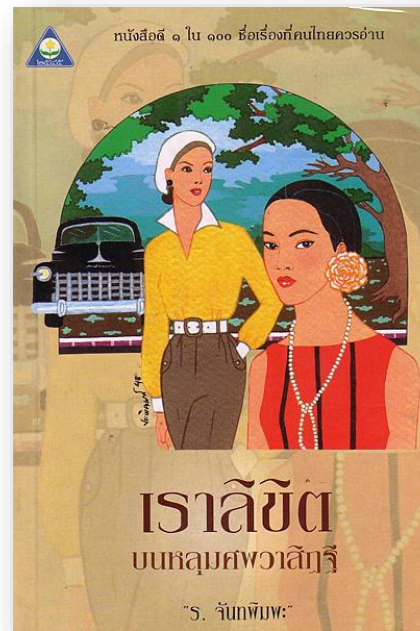
4.2 นวนิยายสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2

- นโยบายรัฐที่เคร่งครัดด้านศีลธรรมทำให้นักเขียนจำนวนหนึ่งนำเสนอเรื่องอารมณ์ของมนุษย์ที่แหวกกรอบศีลธรรมขึ้นมา
- “แผ่นดินของเรา” ของแม่นงค์
 - การนำเสนอความขัดแย้งระหว่างชนบทรรมนิยมกับ
ธรรมชาติของมนุษย์
 - การใช้ฉากต่างจังหวัด
 - ตัวละครมีความสมจริง มีความเป็นปุถุชนมาก

4.3 นวนิยายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

- ภายหลังสงครามสิ้นสุดเมื่อปี 2488
นวนิยายไทยสามารถจำแนกเป็น 2 ประเภท
- กลุ่มแรก นวนิยายแสดงภาพของผู้คนและ
สังคมสมัยหลังสงครามโลก
- กลุ่มที่สอง การขยายตัวของนวนิยายหลักหนี
 - นวนิยายรักแบบพ่อแก่แม่งอน
 - นวนิยายแนวขบขัน
 - นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ลีกลับ โลดโผน

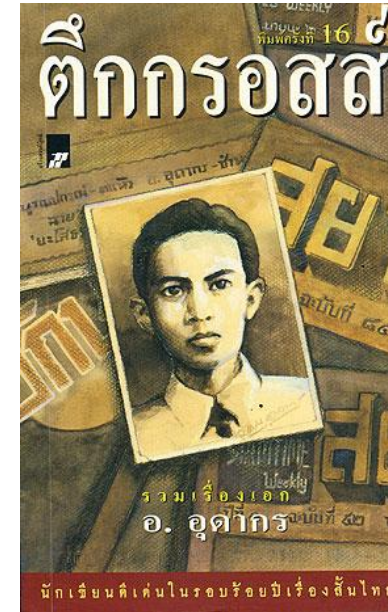
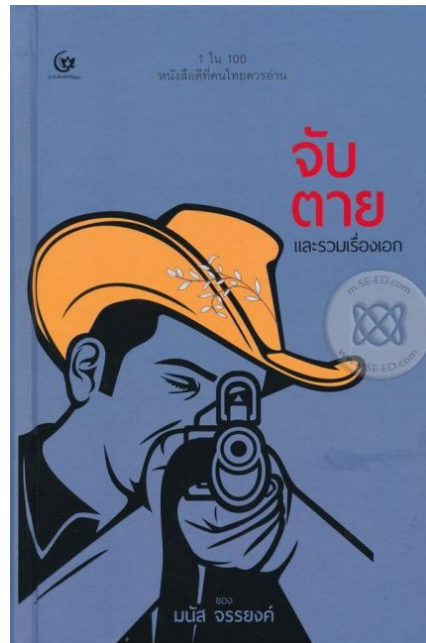

4.4 เรื่องสั้นสมัยสงครามและหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

- เรื่องสั้นได้พัฒนาไปมาก ในช่วงสงครามโลกและหลังสงครามโลกเรื่องสั้นได้กล่าวถึงอารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์รวมถึงจิตวิญญาณของมนุษย์อย่างละเอียดลึกซึ้งมาก
- เนื้อหานำเสนอความเป็นปัจเจกบุคคลของมนุษย์ที่นึกถึงตัวตนของมนุษย์อันเป็นผลมาจากสงครามและนโยบายรัฐบาล
- นักเขียนเรื่องสั้นคนสำคัญของสมัยนี้ ได้แก่
 - ยาขอบ
 - มาลัย ชูพินิจ นามปากกา แม่อนงค์, เรียมเอง, น้อย อินทนนท์
 - มนัส จรรยงค์
 - อ.อุดากร
 - อิศรา อม้นตกุล

4.4 เรื่องสั้นสมัยสงครามและหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

- กลวิธีของเรื่องสั้นมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น
 - การใช้ฉากชนบทหรือฉากห่างไกล
 - การนำเสนออารมณ์ความรู้สึก/ความต้องการของมนุษย์อย่างลึกซึ้งผ่านการใช้ภาษาและการสร้างตัวละคร
 - การวางโครงเรื่องอย่างซับซ้อน มีการจบแบบหักมุม

คำถามท้ายบทเรียน

1. นวนิยายและเรื่องสั้นก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองในทศวรรษ 2470 มีลักษณะสำคัญที่แตกต่างไปจากยุคเริ่มแรกอย่างไร อธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบ
2. การเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 สัมพันธ์กับการสร้างสรรค์นวนิยายและเรื่องสั้นไทยอย่างไร โดยยกตัวอย่างจากนักเขียนที่โดดเด่นมา 1 คน
3. เรื่องข้างหลังภาพและน้ำใจของนราสามารถเชื่อมโยงกับบริบททางสังคมในสมัยที่แต่งได้อย่างไร
4. จงอธิบายให้เห็นว่านโยบายสมัยจอมพลป. พิบูลสงครามมีบทบาทต่อการสร้างสรรค์นวนิยายอย่างไร อธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบ
5. สงครามมีบทบาทต่อการกำหนดเนื้อหาในนวนิยายและเรื่องสั้นได้อย่างไร อธิบายพร้อมยกตัวอย่าง